

У выніку кантрольнага эксперыменту відаць, што ў эксперыментальнай групе, дзе была праведзена работа па фарміраванні ведаў пра жывёл роднага краю, занесеных у Чырвоную кнігу, на аснове выкарыстання розных формаў і метадаў, веды дзяцей ўзраслі. У той час у кантрольнай групе веды дзяцей змяніліся нязначна. Характэрным дасягненнем для большасці дзяцей да канца правядзення развіццёвай працы стаў больш высокі ўзровень экалагічнай выхаванасці. Дзіця радуецца сустрэчы з прыродай, жывёламі і раслінамі, эмацыйна адклікаецца на праявы іх жыцця і паводзін. Па ўласнай ініцыятыве доўга назірае за жывымі істотамі. Праяўляе элементарную дапытлівасць: задае разнастайныя пошукавыя пытанні, выказвае эўрыстычныя меркаванні. Валодае першапачатковымі абагульненымі ўяўленнямі аб жывым. Дзіця праяўляе гуманнае стаўленне ў любых абставінах да любой жывой істоты, разумее маральны сэнс сваіх дзеянняў і ўчынкаў.

1. Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб адукацыі. - Мінск: Нац.Цэнтр прававой інфармацыі Рэспублікі Беларусь, 2011. – 400 с.
2. Бандарэнка, Г. М. Экалагічныя заняткі з дзецьмі 5-6 гадоў : практыч. дапаможнік для выхавальнікаў і метадыстаў ДООУ / Г.М. Бандарэнка. – 2-е выд., іспр. і доп. – Варонеж: ИП Лакоценін С. С., 2009. – 159 с.
3. Варанкевіч, А. А. Сардэчна запрашаем у экалогію! Парцiальная прагр. работы па фарміраванні экалагічнай культуры ў дзяцей дашкольнага ўзросту / А. А. Варанкевіч – СПб.: "ДЗІЦІНСТВА-ПРЭС", 2016. – 512 с.

АСАБЛІВАСЦІ ВЫКАНАННЯ ЗАДАННЯЎ ПА ПЕРАЙМАННІ, УЗОРЫ І МАЎЛЕНЧАЙ ІНСТРУКЦЫІ ВУЧНЯМІ ДРУГОГА АДДЗЯЛЕННЯ ДАПАМОЖНАЙ ШКОЛЫ

*Т.С. Кухарэнка
Віцебск, ВДУ імя П.М. Машэрава*

Фарміраванне спосабаў засваення сацыяльнага вопыту выдзелена ў алігафрэнапедагагіке ў якасці незалежнага напрамка карэкцыйна-развіццёвай працы пры лёгкай інтэлектуальнай недастатковасці ў дашкольным узросце, але асаблівасці псіхічнага развіцця дзяцей з інтэлектуальнай недастатковасцю абцяжарваюць працэс авалодання імі перайманнем дзеянням дарослага, дзеяннямі па ўзоры і маўленчай інструкцыі, што істотна ўскладняе працэс навучання. У працы з навучэнцамі з ўмеранай і цяжкай інтэлектуальнай недастатковасцю дзеянні па перайманні, узоры і маўленчай інструкцыі неабходныя на кожным уроку, на гэта паказвае і змест навучальных праграм і навучальных дапаможнікаў для другога аддзялення дапаможнай школы. Аднак, як паказваюць даследаванні А.А. Катаявай, Е.А. Стрэбелевай гэтыя дзеянні дзецьмі не асвоены [1].

Мэта даследавання – вызначыць асаблівасці выканання заданняў па перайманні дзеянняў дарослага, ўзоры і маўленчай інструкцыі навучэнцамі I, V класаў другога аддзялення дапаможнай школы.

Матэрыял і метады. Даследаванне праводзілася на базе ДУА “Дапаможная школа № 26 г. Віцебска”, ДУА “Дапаможная школа-інтэрнат №10 г. Мінска”, ДУА “Дапаможная школа-інтэрнат № 11 г.Мінска”, ДУА “Яслі-сад № 89 г. Віцебска” і ДУА “Яслі-сад № 17 ім. К.Н. Самойлавай г. Віцебска”. Пры правядзенні даследавання выкарыстоўваліся наступныя метады: канстатуючы эксперымент, якасны і колькасны аналіз атрыманых дадзеных. Для дасягнення мэты даследавання канстатуючы эксперымент быў праведзены як параўнальны – яго заданні выконваліся дзецьмі розных катэгорый.

Статыстычная апрацоўка эмпірычных дадзеных ажыццяўлялася з ужываннем праграмы Microsoft Office Excel 2010, Statistica 6.0.

Вынікі і іх абмеркаванне. У даследаванні прынялі ўдзел 21 вучань I класаў і 12 вучняў V класаў другога аддзялення дапаможнай школы (навучэнцы з умеранай і цяжкай інтэлектуальнай недастатковасцю), 27 вучняў I класаў першага аддзялення дапаможнай школы (навучэнцы з лёгкай інтэлектуальнай недастатковасцю) і 40 дзяцей старэйшага дашкольнага ўзросту, якія не адносяцца да катэгорыі дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця. Даследаванне праводзілася ў верасні–кастрычніку 2021 г. кожнае дзіця індывідуальна выконвала 4 серыі заданняў.

Крытэрамі ацэнкі дзеянняў навучэнцаў ва ўсіх серыях эксперыменту выступалі іх самастойнасць і правільнасць выканання заданняў. Умоўна былі вылучаныя 3 ўзроўню паспяховасці выканання заданняў: нізкі – менш за 50% выканання заданняў, сярэдні-ад 50 да 75% і высокі – выкананне звыш 75% заданняў.

Навучэнцы I класа другога аддзялення дапаможнай школы пераважна маюць нізкі ўзровень паспяховасці выканання заданняў першай серыі. Заданні першай серыі дазвалялі выявіць стан пасіўнага слоўнікавага запasu, разуменне слоў, якія абазначаюць прадметы і іх прыкметы, якія пастаянна выкарыстоўваюцца на занятках. Ні адзін з навучэнцаў не здолеў правільна паказаць усе прадметы з заданняў першай групы. Менш за палову прадметаў паказалі 18 навучэнцаў (85,7%). 2 дзіцяці (9,5%) адмовіліся ад выканання задання. Толькі 1 навучэнец (4,7%) паказаў ад 50 да 75% названых намі прадметаў. Паказ прадметаў пэўнай формы апынуўся для іх не менш складанай задачай. 3-5 прадметаў не было паказана ні ў адным выпадку. Адмовіліся ад выканання або не выканалі ні аднаго задання дадзенай групы 10 вучняў (47,6%). У некаторых з іх назіраліся немэтанакіраваныя дзеянні – дзеці бралі любы прадмет, які знаходзіўся перад ім, не арыентуючыся на яго форму. Па 1–2 прадмета, гэта значыць менш за палову прадметаў, паказалі 11 навучэнцаў (52,3%). Падобнымі апынуліся і вынікі выканання навучэнцамі I класа другога аддзялення дапаможнай школы заданняў, па паказе прадметаў пэўнага колеру або памеру.

Крыху больш паспяхова выконваліся заданні першай серыі навучэнцамі V класа другога аддзялення дапаможнай школы. Хоць усе прадметы паказаць не ўдалося ніводнаму вучню, ад 50 да 75% правільна паказалі названых намі прадметаў 8 з іх (66,6%). Адмоваў ад выканання заданняў дадзенай групы не было. Выкананне 50-75% заданняў другой, трэцяй і чацвёртай груп першай серыі было зафіксавана ў 5 (41,6%), 6 (50%) і 8 (66,6%). Аднак усе заданні гэтых груп ні адзін з навучэнцаў таксама не выканаў.

Прынцыпова іншымі былі вынікі дзеянняў навучэнцаў I класа першага аддзялення дапаможнай школы і дзяцей старэйшага дашкольнага ўзросту, якія не адносяцца да катэгорыі асоб з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця. Яны выканалі абсалютна ўсе заданні першай серыі. Толькі 2 (7,4%) навучэнцаў першага класа не справіліся з паказам усіх прадметаў званага намі колеру.

Вучні V класа выканалі максімум па 5 з 12 заданняў па перайманні дзеянняў дарослага 5 вучняў (41,7%). Гэта былі скочванне з пластыліну шара па перайманні асобных дзеянняў і раскочванне з пластыліну шара па перайманні «ланцужку» дзеянняў. Іншыя заданні выконваліся імі яшчэ менш паспяхова.

Аналіз выканання заданняў па ўзоры паказвае, што навучэнцы другога аддзялення дапаможнай школы нават у V класе, у пераважнай большасці з імі не спраўляліся, выканалі менш за 25% заданняў. Асноўную прычыну гэтага мы бачым у тым, што ў працэсе навучання тыповым для навучэнцаў як I класа, так і V класа было тое, што яны выконвалі заданне, не арыентуючыся на ўзор.

На выніках выканання вучнямі другога аддзялення дапаможнай школы заданняў па маўленчай інструкцыі мовіліся недастатковасць пасіўнага слоўнікавага запasu і выяўленае парушэнне рэгулюючай функцыі гаворкі. З 12 заданняў першай групы, якія патрабавалі выканання аднаго дзеяння з канкрэтным прадметам, большасць – 5 (23,8%) вучняў I класа самастойна выканалі ад 2 да 4 заданняў. Вучні V класа – 7 навучэнцаў (58,3%) самастойна справіліся з 6-9 заданнямі гэтай групы.

Заклучэнне. Такім чынам, дзеянні па перайманні, узоры і маўленчай інструкцыі вучняў другога аддзялення дапаможнай школы апынуліся недастаткова сфармаванымі пры параўнанні такіх з навучэнцамі першага аддзялення дапаможнай школы і нармальна развіваюцца дзецьмі старэйшага дашкольнага ўзросту. Для вучняў I класа другога аддзялення дапаможнай школы, апынуўся характэрным нізкі ўзровень паспяховасці выканання ўсіх серый заданняў. У вучняў 5 класа другога аддзялення дапаможнай школы нізкі ўзровень паспяховасці застаецца характэрным пры выкананні заданняў па перайманні і па ўзоры; а пры выкананні заданняў па маўленчай інструкцыі ў іх часцей дасягаецца сярэдні ўзровень. Дзеянні вучняў I класа першага аддзялення дапаможнай школы і дашкольнікаў, якія не адносяцца да катэгорыі асоб з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця у параўнанні з вучнямі другога аддзялення дапаможнай школы характарызаваліся высокім узроўнем паспяховасці. Працэс авалодання вучнямі другога аддзялення дапаможнай школы выкананнем заданняў па перайманні дзеянняў дарослага, узоры і маўленчай інструкцыяй характарызуецца не толькі значным адставаннем ад узроставай нормы, але і якаснай своеасаблівасцю, што вызначаецца асаблівасцямі псіхічнага развіцця гэтых дзяцей. З'яўляецца мэтазгоднай распрацоўка спецыяльнай метадыкі фарміравання гэтых уменняў у вучняў дадзенай катэгорыі.